

คู่มือเจาะลึก: คำนวณค่า K อย่างไรเมื่อผู้รับจ้าง "ส่งงานล่าช้า"

ไขข้อข้องใจ ห้ามรวบรวดงาน แยกค่างานที่คำนวณได้ และอย่าสับสนกับค่าปรับตามสัญญา

บ่อยครั้งที่หน่วยงานราชการและคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ มักเกิดความสับสนในการคำนวณเงินชดเชยค่างานก่อสร้าง (ค่า K) โดยเฉพาะเมื่อผู้รับจ้าง "ส่งมอบงานล่าช้ากว่าแผน" ความผิดพลาดที่พบบ่อยคือ การนำค่างานหลายงวดมารวมคิดทีเดียว, การเอาค่างานที่ไม่เข้าเงื่อนไขมาคำนวณรวม หรือการเข้าใจผิดว่าผู้รับจ้างจะถือว่าทำงานช้าก็ต่อเมื่อสัญญาหมดอายุเท่านั้น

บทความนี้จะทางคู่มือของสำนักงบประมาณมาอธิบายแบบข้อต่อข้อ พร้อมตัวอย่างตัวเลขที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานได้อย่างถูกต้อง 100% และปกป้องผลประโยชน์ของทางราชการครับ

4 กฎเหล็กของการคำนวณค่า K ที่ต้องท่องให้ขึ้นใจ

ก่อนจะไปดูตัวอย่าง เราต้องเข้าใจกติกาพื้นฐาน 4 ข้อนี้ก่อนครับ:

1. กฎวงกลม 4% (The 4% Rule):

- รัฐจ่ายเงินเพิ่ม: เมื่อคำนวณค่า K ได้ มากกว่า 1.040 (รัฐจะจ่ายเฉพาะส่วนที่เกิน 4% หรือนำค่า K ไปลบด้วย 1.040)
- รัฐหักเงินคืน: เมื่อคำนวณค่า K ได้ น้อยกว่า 0.960 (รัฐจะหักเฉพาะส่วนที่ต่ำกว่า 4%)
- ไม่มีการจ่ายหรือหัก: เมื่อค่า K อยู่ระหว่าง 0.960 ถึง 1.040

2. คัดกรองเฉพาะ "ค่างานที่เข้าเงื่อนไข" เท่านั้น (Eligible Cost Only):

- ข้อนี้สำคัญมาก! ค่างานที่นำมาคำนวณค่า K (ตัวแปร P_0) ไม่ใช่ยอดเงินรวมทั้งหมดที่ผู้รับจ้างขอเบิกในงวดนั้น แต่ต้องเป็นยอดเงินของค่างานที่สามารถนำมาคำนวณค่า K ได้ตามประเภทที่สำนักงบประมาณกำหนดเท่านั้น (เช่น งานที่ไม่มีสูตรค่า K รองรับ หรืองานซื้อครุภัณฑ์เฉพาะทางบางอย่าง จะนำมาคิดค่า K ไม่ได้ ต้องหักยอดเหล่านี้ออกไปก่อน)

3. ห้ามรวบรวดงานเด็ดขาด (No Lumping):

- หากสัญญาแบ่งเป็น 3 งวด ต้องดึงค่างานที่เข้าเงื่อนไข (P_0) มาคำนวณแยกกัน 3 ครั้ง ตามเดือนที่เกิดเนื้องานจริง ห้ามนำค่างานทั้งโครงการมารวมเป็นก้อนเดียวแล้วคิดค่า K ในเดือนสุดท้ายเด็ดขาด เพราะจะทำให้ต้นทุนบิดเบือน

4. กฎการกดดัชนีเมื่อทำงานช้า (The Delay Penalty Rule):

- หากผู้รับจ้างส่งงาน "ช้ากว่าเดือนที่ระบุไว้ในแผนงานของงวดนั้น" กฎหมายบังคับให้หน่วยงานต้องนำดัชนีมาเปรียบเทียบกับ 2 เดือน คือ "เดือนที่กำหนดตามแผน" เทียบกับ "เดือนที่ส่งมอบจริง"
- เกณฑ์การเลือก: ให้เลือกใช้ค่า K ของเดือนที่ทำให้ทางราชการ "จ่ายเงินชดเชยน้อยที่สุด" หรือ "เรียกเงินคืนได้มากที่สุด" เพื่อไม่ให้ผู้รับจ้างได้ผลประโยชน์จากการดองงานให้ล่าช้า

⚠️ อย่าสับสน! "ส่งงานงวดเช้า" ไม่เหมือนกับ "ค่าปรับตามสัญญาข้อ 17"

นี่คือหลุมพรางที่คนสับสนมากที่สุด ขอให้แยกแยะออกเป็น 2 ส่วนดังนี้ครับ:

- **เรื่องค่าปรับ (สัญญาข้อ 17):** ดูที่ "วันสิ้นสุดสัญญาทั้งโครงการ" トラบใดที่ยังไม่ถึงวันสิ้นสุดสัญญา ผู้รับจ้างจะยังไม่โดนปรับรายวัน
- **เรื่องค่า K:** ดูที่ "แผนการทำงานแต่ละงวด (Bar Chart / แผนส่งมอบ)" หากงวดที่ 2 มีแผนต้องส่งเดือนมิถุนายน แต่ผู้รับจ้างไปส่งเดือนสิงหาคม ถือว่าล่าช้าสำหรับงวดนั้นทันที! และต้องถูกใช้ "กฎการกดดัชนี" ในการคิดค่า K งวดที่ 2 ทันที โดยไม่ต้องสนว่าสัญญาหลักจะหมดอายุหรือยัง

ตัวอย่างการคำนวณฉบับสมบูรณ์ (Case Study)

ข้อมูลโครงการ:

- โครงการก่อสร้างอาคาร ค่างานรวม 3,000,000 บาท แบ่งจ่าย 3 งวด งวดละ 1,000,000 บาท
- **ข้อเท็จจริงสำคัญ:** ในค่างาน 1,000,000 บาท/งวด มีค่างานติดตั้งครุภัณฑ์สำเร็จรูปที่ไม่เข้าเงื่อนไขการคิดค่า K อยู่ 200,000 บาท ดังนั้น ค่างานที่นำมาคำนวณค่า K ได้ (P_0) จะเหลือเพียง 800,000 บาท/งวด เท่านั้น
- (สมมติว่าไม่มีการหักเงินล่วงหน้า เพื่อให้เห็นกลไกค่า K ชัดเจน)
- วันสิ้นสุดสัญญาของทั้งโครงการคือ: เดือน ตุลาคม

สถานการณ์การส่งมอบงาน และ ดัชนีค่า K ในแต่ละเดือน:

งวดงาน	แผนกำหนดส่ง	ส่งมอบจริง	สถานะความล่าช้า	สมมติดัชนีค่า K ที่คำนวณได้ของเดือนนั้น
1	กุมภาพันธ์	กุมภาพันธ์	ตรงตามเวลา	เดือน ก.พ. = 1.030
2	มิถุนายน	สิงหาคม	ช้ากว่าแผนของงวด (แต่สัญญายังไม่หมด จึงไม่โดนปรับข้อ 17)	เดือน มิ.ย. (ตามแผน) = 1.055 เดือน ส.ค. (ส่งจริง) = 1.075
3	ตุลาคม	ธันวาคม	ช้ากว่าแผน และ เลยสัญญา (โดนปรับข้อ 17 ด้วย)	เดือน ต.ค. (ตามแผน) = 1.060 เดือน ธ.ค. (ส่งจริง) = 1.085

● วิธีการคำนวณที่ถูกต้อง 100%

สูตรหาเงินชดเชยเพิ่ม (กรณี $K > 1.040$) คือ: เงินชดเชย = P_0 (เฉพาะที่เข้าเงื่อนไข) $\times (K - 1.040)$

งวดที่ 1 (ขอเบิก 1 ล้านบาท / แต่ P_0 ที่เข้าเงื่อนไข = 800,000 บาท)

- สถานการณ์: ส่งมอบตรงเวลาในเดือน กุมภาพันธ์
- การเลือกใช้ค่า K : ใช้ค่า K ของเดือนกุมภาพันธ์ได้เลย คือ 1.030
- ผลการคำนวณ: ค่า $K = 1.030$ ซึ่งไม่ถึงเกณฑ์ 1.040
- บทสรุป: รัฐไม่ต้องจ่ายเงินชดเชยเพิ่มในงวดนี้ (เงินชดเชย = 0 บาท)

งวดที่ 2 (ขอเบิก 1 ล้านบาท / แต่ P_0 ที่เข้าเงื่อนไข = 800,000 บาท)

- สถานการณ์: ส่งงานเดือนสิงหาคม ซึ่งช้ากว่าแผน (มิถุนายน)
- การเปรียบเทียบ: ต้องเทียบ K เดือน มิ.ย. (1.055) กับ ส.ค. (1.075)
- การเลือกใช้ค่า K : ตามกฎต้องเลือกเดือนที่รัฐเสียประโยชน์น้อยสุด จึงบังคับใช้ดัชนีของเดือน มิถุนายน (1.055) * ผลการคำนวณ: เงินชดเชย =
 $800,000 \times (1.055 - 1.040) = 800,000 \times 0.015$
- บทสรุป: รัฐจ่ายเงินชดเชยค่า K ให้ผู้รับจ้าง 12,000 บาท (ถ้าเผลาไปใช้เดือน ส.ค. รัฐจะต้องจ่ายถึง 28,000 บาท!)

งวดที่ 3 (ขอเบิก 1 ล้านบาท / แต่ P_0 ที่เข้าเงื่อนไข = 800,000 บาท)

- สถานการณ์: ส่งงานเดือนธันวาคม ช้ากว่าแผน (ตุลาคม) และโดนค่าปรับตามสัญญาด้วย
- การเปรียบเทียบ: ต้องเทียบ K เดือน ต.ค. (1.060) กับ ธ.ค. (1.085)
- การเลือกใช้ค่า K : บังคับใช้ดัชนีของเดือนตามแผนคือ ตุลาคม (1.060)
- ผลการคำนวณ: เงินชดเชย = $800,000 \times (1.060 - 1.040) = 800,000 \times 0.020$
- บทสรุป: รัฐจ่ายเงินชดเชยค่า K ให้ 16,000 บาท (ส่วนค่าปรับตามสัญญา ข้อ 17 ที่เกิดจากการเลยกำหนดสัญญา ให้หักออกจากยอดเบิกจ่ายแยกต่างหาก ไม่นำมาปนกับสูตรนี้)

รวมรัฐจ่ายเงินชดเชยค่า K ทั้งโครงการ = $0 + 12,000 + 16,000 = 28,000$ บาท

● ตารางเปรียบเทียบความเสียหาย: คิดแยกงวด (ถูก) VS รวบรวมคิดทีเดียว (ผิด)

หากหน่วยงานละเอียดกฎข้อบังคับ โดยนำยอดขอเบิกทั้งโครงการ 3,000,000 บาท (โดยไม่หักค่างานที่ไม่เข้าเงื่อนไขออก) มารวมคิดเป็นก้อนเดียวในงวดสุดท้าย และดันมักง่ายใช้ดัชนีเดือนที่ส่งมอบจริงคือ **ธันวาคม (K = 1.085)** มาคำนวณรวมยอด ซึ่งเป็นวิธีที่ **ผิดระเบียบและทำให้เกิดความเสียหาย** ดังตารางเปรียบเทียบต่อไปนี้:

รายการ/งวดงาน	วิธีที่ 1: คิดแยกทีละงวด พร้อมกดดัชนี(วิธีการที่ถูกต้อง 100% ✓)	วิธีที่ 2: ลักไ้รวบรวมคิดงวดสุดท้าย(วิธีการที่ผิดระเบียบ ✗)
งวดที่ 1	P_0 8 แสน × K เดือน ก.พ. (1.030) 👉 รัฐจ่ายชดเชย = 0 บาท	✗ ไม่ได้คำนวณ (ถูกดึงค่างานไปรวมตอนจบ)
งวดที่ 2	P_0 8 แสน × K เดือน มี.ย. (1.055) 👉 รัฐจ่ายชดเชย = 12,000 บาท	✗ ไม่ได้คำนวณ (ถูกดึงค่างานไปรวมตอนจบ)
งวดที่ 3	P_0 8 แสน × K เดือน ต.ค. (1.060) 👉 รัฐจ่ายชดเชย = 16,000 บาท	เอายอดรวม 3 ล้าน × K เดือน ธ.ค. (1.085) 👉 รัฐจ่ายชดเชย = 135,000 บาท
รวมเงินที่รัฐต้องจ่าย	● 28,000 บาท	● 135,000 บาท
วิเคราะห์ผลกระทบ	รัฐจ่ายเงินชดเชยตามความเป็นจริง สอดคล้องกับต้นทุนวัสดุ ณ ช่วงเวลาที่ก่อสร้างงานในงวดนั้นๆ	⚠️ เกิดความเสียหายต่อรัฐ 107,000 บาท ⚠️ เพราะรัฐถูกบังคับให้จ่ายค่าวัสดุในราคาที่แพงที่สุดของปลายปี ให้กับงานที่สร้างเสร็จไปตั้งแต่ต้นปี

จะเห็นว่าจากที่รัฐควรจ่ายเพียง 28,000 บาท ความประมาทเลินเล่อเพียง 3 จุด คือ 1) การรวมงวดงาน 2) การไม่เปรียบเทียบเพื่อกดดัชนี และ 3) การไม่คิดแยกค่างานที่เข้าเงื่อนไข ทำให้ทางราชการต้องสูญเสียเงินงบประมาณไปฟรีๆ ถึง 107,000 บาท ต่อหนึ่งโครงการเล็กๆ! และนี่คือความบกพร่องร้ายแรงที่สามารถป้องกันได้เพียงแค่ทำความเข้าใจให้เข้าใจอย่างถ่องแท้

บทสรุป

การคำนวณค่า K ต้องทำอย่างละเอียด "ดึงเฉพาะค่างานที่เข้าเงื่อนไขมาคำนวณ (P_0) และแยกคิดตามงวดเด็ดขาด" และเมื่อใดที่ผู้รับจ้างส่งงานล่วงเลยจากแผนการทำงานที่แนบไว้ในสัญญา ให้หยิบดัชนี 2 เดือนมาเปรียบเทียบกันทันที โดยยึดหลัก "รัฐต้องเสียเปรียบน้อยที่สุด" เสมอครับ

